Lausunto eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle 3.5.2016

Hannu Häkkinen

Akatemiaprofessori, Jyväskylän yliopisto

Arvoisa tulevaisuusvaliokunta

Minulta pyydettiin (Olli Hietanen 25.4.2016) lausuntoa viimeaikaisten yliopistojen budjettileikkausten vaikutuksesta yliopistojen toimintaan. Tarkennuksena pyydettiin erityisesti kommentteja siitä miten leikkaukset näkyvät tutkijan arkipäivässä. Voin lyhyesti todeta etteivät leikkaukset ole (vielä) haitanneet omaa toimintaani merkittävästi. Tämä johtunee kahdesta syystä. Toimin alalla joka on yksi kotiyliopistoni vahvoja profiloitumisaloja (nanotiede), jolloin yliopiston sisällä resurssien supistaminen kohdistuu ensisijaisesti joihinkin muihin aloihin. Toiseksi, minut on juuri nimitetty Akatemiaprofessoriksi vuosille 2016-2020 ja olen siinä onnellisessa asemassa, että minulla on kohtuullisen varma tieto siitä millä resursseilla voin tutkimustani tehdä seuraavina vuosina.

Kaikilla kolleegoillani asiat eivät kuitenkaan ole näin hyvin. Haluan siis tässä lausunnossa tuoda esiin huoleni siitä, mitä jo toteutetut ja odotettavissa olevat leikkaukset tulisivat merkitsemään oman tutkimukseni lähiympäristön (ainelaitokset, tiedekunta, oma yliopisto) tasolla ja sitä kautta ennemmin tai myöhemmin tulisivat vaikuttamaan myös omaan toimintaani.

1. **Nuorten, lupaavien tutkijoiden epävarmuus tulevaisuudesta akateemisessa maailmassa** on jo aiheuttanut kotilaitoksellani ainakin yhden erittäin lupaavan tutkijan vapaaehtoiseen siirtymiseen pois tutkimuksesta. Suomen kokoisella maalla ei ole varaa menettää lahjakkaita nuoria tutkijoita. Vaikka tiedän toistaiseksi vain yhdestä konkretisoituneesta tapauksesta, olen kuullut kolleegoiltani joko suoraan tai epäsuorasti, että useat lahjakkaimmat nuoremme ovat vakavasti harkitsemassa tutkijanuran lopettamista tai ulkomaille siirtymistä. Ulkomaan jaksoja pidetään yleensä välttämättöminä tutkijanuran pätevöitymisvaiheessa. Tämä on täysin totta. Nykyinen suomalaisen akateemisen maailman epävarmat tulevaisuuden näkymät eivät varmasti tule houkuttelemaan parasta ainestamme paluumuutolle, he kun pystyvät saamaan pysyviä työpaikkoja ulkomaisista huippuyliopistoista.
2. **Tutkimuksen lähituen kuihtuminen tai siirtyminen kauemmaksi tutkimusyksiköstä** tulee kuormittamaan erityisesti tutkimusryhmien johtoa, siis lähinnä professorikuntaa. Tämä tulee entisestään vähentämään aikaa jonka professorit ja muut senioritutkijat voivat omistaa tutkimukselle.
3. **Osaavien senioritutkijoiden määrä tulee todennäköisesti supistumaan kaikilla aloilla, mukaan lukien yliopistojen painoalat.** Tämä on itse asiassa uhka myös tutkimustulosten ”hyödylliselle” siirtämiselle teollisuuden ja yhteiskunnan käyttöön. Vahvat innovaatiot eivät synny siten että innovaatioita tuottavaa tutkijajoukkoa supistetaan. Päinvastoin tutkijoiden määrää olisi lisättävä, ja nimenomaan heidän diversiteettiään vahvistettava. Onnistunut ja vahva yhteisö tuottaa innovaatioita, kun yhteisössä on mukana kriittinen määrä perustutkimusta, sen sovelluksista kiinnostuneita tutkijoita, sekä sovellukset tuotteiksi jalostavia tutkijoita. Yhteisössä on mukana myös uransa eri vaiheissa olevia tutkijoita. Kun yliopistojen budjettirahoitusta leikataan, tämä näkyy erityisesti tohtorikoulutettavien määrässä. Tutkimusryhmät kärsivät, eivätkä yliopistot pysyt tuottamaan teollisuuden tai kaupankaan tarpeisiin soveltuvaa korkeimmin koulutettua työvoimaa.

4. **Ulkopuolisen rahoituksen (erityisesti Akatemian ja TEKESin resursointi) leikkaukset** ovat vakava uhka suomalaisen tutkimuksen kansainväliselle kilpailukyvylle. Tämä tulee näkymään sekä tutkimushenkilöstön määrän pienenemisessä (joka johtaa edellä mainittuihin uhkakuviin) että tutkimukseen tarvittavan infrastruktuurin vanhenemisessa. Edustamani ala, sekä luonnontiede yleensä, on suuresti riipuvainen ajanmukaisista tutkimuslaitteista. Infrastruktuurin vanheneminen johtaa väistämättä kansainvälisen kilpailukyvyn heikkenemiseen.

Kaikki edellä mainitut seikat ovat olleet syynä siihen, että olen yksi viime vuonna julkisuuteen tulleen ”marraskuun manifestin” allekirjoittajista.

Kunnioittavasti

Hannu Häkkinen